

3.10.2017

LAPELY/1841/2017

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Ympäristöluvut
PL 293
90101 OULU

Viite: Lausuntopyyntö 11.5.2017, PSAVI/3224/2015, Hannukainen Mining Oy, Hannukaisen ja Rautuvaaran kaivoshankkeen ympäristö- ja vesitalouslupa

Hannukaisen kaivoksen ympäristö- ja vesitalouslupahakemus, Kolari

Pohjois-Suomen aluehallintoviranomainen on pyytänyt viitekohdassa mainitussa asiassa lausuntoa Lapin ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueelta. ELY-keskus on antanut asiasta lausunnon ympäristönsuojelu-, alueidenkäyttö- ja vesivaraviranomaisena 6.7.2017 ja todennut, että luonnonsuojeluviranomaisen lausunto toimitetaan myöhemmin. Tämä lausunto täydentää ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen lausuntoa luonnonsuojeluviranomaiselle kuuluvien asioiden osalta.

Lapin ELY-keskuksen luontoympäristöyksikön lausunto

Ympäristölupahakemuksessa on esitetty yhteenveto kaivoshankkeen vaikutuksista luontoon YVA-selostuksen perusteella. Kokonaiskuvan saamiseksi aineiston laajempi ja täsmällisempi käsittely olisi ollut paikallaan. Kuten ELY-keskuksen lausunnossa 6.7.2017 on todettu, kaivoshankkeeseen on tehty muutoksia ympäristölupavaiheessa, minkä vuoksi lupahakemuksessa olisi ollut syytä tarkastella myös sitä, vaikuttavatko muutokset arvioinnin johtopäätöksiin.

Luontotyypit ja lajit

Kaivostoiminnan vaikutukset luontotyyppeihin on kuvattu ympäristölupahakemuksessa varsin yleisesti. Kaivostoiminnan alle jäävien tai kaivostoiminnan vaikutuspiirissä olevien uhanalaisia luontotyyppien ei kuvata tarkemmin eikä uhanalaisuusluokituksia esitetä. Purkupuutken aluetta Muonionjokivarressa kuvaavasta kartasta puuttuvat uhanalaisten luontotyyppien merkinnät (letot, metsäkortekorvet, niityt), joten purkupuutken sijainti suhteessa uhanalaisiin luontotyyppeihin jää epäselväksi.

Arvioinnin mukaan luontotyyppeihin kohdistuvia vaikutuksia aiheutuu vain niille luontotyypeille, jotka jäävät kaivostoiminnan alle tai sijaitsevat toimintojen välittömässä läheisyydessä. Arvioinnin johtopäätökset ovat osittain epäselviä. Hakemuksessa todetaan, että Rautuvaaran alueella on kolme kuviota, joilla esiintyy uhanalaisia luontotyyppien (lettoräme ja kuusivaltaiset tuoret metsät). Lupahakemuksen mukaan selkeytykseltään rakentaminen saattaa vaarantaa lettorämeen säilymisen. Lisäksi rakentaminen mahdollisesti vaikuttaa teollisuuslaitoksen lähellä oleviin metsäkuvioihin. Vaikutukset uhanalaisiin luontotyyppeihin arvioidaan kaiken kaikkiaan merkittäviksi. Hakemuksessa esitetyn perusteella voidaan kuitenkin arvioida, että kaivostoiminnan haitallisia vaikutuksia uhanalaisiin luontotyyppeihin voitaisiin vähentää. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi

ELY-keskus katsoo, että hakijan tulisi ottaa em. luontotyypit huomioon kaivostoiminnan suunnittelussa niin, että haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Hannukaisen osalta on todettu, että kaivostoiminnan alle jää kaksi uhanalaista luontotyyppiä, joista toinen on välipintalettoa ja toinen niittyä. Näiden tuhoutumisesta aiheutuu merkittäviä vaikutuksia.

Niesajoen varressa esiintyy luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla suojeltu ja luontodirektiivin liitteen IV(b) laji, lapinleinikki. Rauhoitetun kasvin hävittäminen on kielletty. Rauhoitussäännöksistä poikkeaminen on mahdollista vain ELY-keskuksen luvalla (Isl 49 § 3 mom.). Arvioinnin mukaan kaivostoiminnasta ei aiheudu vaikutuksia lapinleinikin esiintymiin. Koska esiintymät sijaitsevat hankkeen vaikutusalueella Niesajokivarressa, ELY-keskus katsoo, että esiintymien tilaa tulee seurata. Lisäksi on huomattava, että yksi esiintymä sijaitsee suunnitellun purkupuutken vieressä. Hakijan tulee huolehtia siitä, ettei purkupuutken rakentamisella vahingoiteta esiintymää tai muuteta alueen luonnonolosuhteita. Muussa tapauksessa tulee hakea lupaa poiketa rauhoitussäännöksistä.

Hakija on saanut 21.5.2014 Lapin ELY-keskukselta luvan poiketa luonnonsuojelulain 42 §:n mukaisesta rauhoitussäännöksestä koskien lapinkämmekän esiintymää. ELY-keskus muistuttaa, että lupa astuu voimaan vasta, kun kaivosyhtiö on tehnyt Lapin ELY-keskuksen hyväksymät kompensatiotoimet.

Rautuvaaran rikastushiekka-altaan alueelta tuhoutuu lettosaran esiintymä. Hakija on esittänyt lievennystoimena lettosaran siirtoistutusta vastaavaan elinympäristöön lähialueella. ELY-keskus pitää esitettyä toimenpidettä hyvänä.

Lähteet

Ympäristölupahakemuksen täydennyksen (11.11.2016) mukaan Hannukaisen alueella on 18 lähdettä ja Rautuvaaran alueella viisi lähdettä, jotka tuhoutuvat kaivostoiminnan seurauksena. Lähteet ovat pääasiassa luonnontilaisia. Em. lähteille hakija aikoo hakea lupaa poiketa vesilain 2 luvun 11 §:n määräyksestä. Lisäksi kaivospiirin alueella ja sen lähistöllä on 18 lähdettä joihin voi kohdistua pohjaveden alenemisesta johtuvia kuivatusvaikutuksia. Nämä ovat lähteitä, jotka sijaitsevat pohjaveden alenemakartion alueella.

Hankealueella lähteet, lähdepurot ja tihkupinnat edustavat monin paikoin alueen arvokainta luontoa. ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että alueellisesti varsin suuri osa lähteistä tuhoutuu kaivostoiminnan seurauksena. Ympäristölupahakemuksen täydennyksen mukaan Hannukaisen ja Rautuvaaran lähialueilla on 66 vastaavanlaista lähdettä kuin hankkeen vaikutusalueella olevat lähteet. Kaivostoiminnan seurauksena Hannukaisen ja Rautuvaaran lähteistä tuhoutuu siten noin viidesosa. Jos otetaan huomioon myös ne lähteet, joihin mahdollisesti kohdistuu kuivatusvaikutuksia, tuhoutuvien ja mahdollisesti muuttuvien lähteiden määrä on noin 38 % alueen lähteiden määrästä.

Tuhoutuvien ja mahdollisesti muuttuvien lähteiden huomionarvoisessa lajistossa on alueellisesti uhanalaisia ja Suomen vastuulajeihin kuuluvia sammalia. Lähteiden merkitys sammalten monimuotoisuuden suojelulle onkin yleisesti tärkeä. Lähteiden hyönteislajistoa ei ole selvitetty, mutta vuonna 2008 tehdystä tutkimuksesta pari havaintopaikkaa sijaitsee lähdepuron varrella. Toiselta kohteelta löydettiin silmälläpidettäväksi luokiteltu *Lesteva monticola* -kovakuoriainen, joka elää pienten purojen ja lähteiden rannoilla. Esiintymä on yksi harvoista tunnetuista suomalaisista sijainneista. Lupahakemuksen täydennyksen mukaan hankealueen lähistöllä olevien lähteiden kasvistollinen arvo on

erittäin suuri ja useimmista lähteistä alkunsa saavat lähdepurot ovat paikoin erittäin edustavia. Inventointitietoja lähialueiden lähteiden lajistosta ei kuitenkaan esitetä, joten tiedot ovat tältä osin puutteelliset eikä lajistotietoja voi verrata. Tuhoutuvien ja muuttuvien lähteiden merkittävyyden arvioimiseksi lähialueen lähteistä tulisi esittää vertailuaineisto. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan hakijan tulee esittää toimenpiteitä lähteisiin kohdistuvien haittojen kompensoimiseksi.

Linnusto

Hakemuksessa on esitetty lyhyt tiivistelmä YVA-selvitysten aikaan tehdyistä linnustaselvityksistä. Pesimälinnustoa koskevat selvitykset on tehty vuosina 2007-2008. Selvityksiä on täydennetty vuonna 2011 tehdyllä kevättalvisella pöllöjen esiintymistä koskevalla karitoituksella ja muuttolintuselvityksellä. Hakemuksessa ei ole tarkemmin esitetty, millä alueilla laskentoja on tehty, vaan viitataan YVAan ja sen liitteisiin. Olisi ollut asianmukaista esittää myös hakemuksessa perustiedot ja kartat, millä menetelmillä ja missä laskentoja on tehty.

Joka tapauksessa YVA:n aikaisesta materiaalista käy ilmi, että linnustonselvitykset on tehty varsin hyvin ja kohtuullisella kattavuudella oikeita menetelmiä käyttäen, jotta erilaisista ympäristötyypeistä ja lajistosta saatua kuvaa voidaan pitää oikeansuuntaisena. Heikkous on se, että pesimälinnuston laskenta-aineistot ovat kymmenkunta vuotta vanhoja. Etenkin vähälukuisten lajien kohdalla muutoksia on todennäköisesti tapahtunut, mutta selvityksissä osoitetut linnuston kannalta merkittävimmät alueet lienevät sitä edelleen. Vuoden 2011 muuttolintuselvitys, joskin vain yhdeltä vuodelta, täydentää kuvaa alueen tärkeistä lintualueista.

Hakemukseen on päivitetty uhanalaisten lintujen statukset vastaamaan uusinta, vuonna 2015. päivitettyä luokittelua. Verrattuna linnustonselvityksen ajankohtaan nähden ja vuoden 2010 uhanalaisuusluokitukseen, useiden selvitysalueella olevien lintulajien uhanalaisuus status on noussut vuoden 2015 luokittelussa. Alueella esiintyy huomattava määrä uhanalaisia tai silmälläpidettäviä sekä Suomen vastuulajeja. Suojelullisesti merkittävät alueella havaitut lajit on koottu taulukkoon 10-1, mutta taulukosta puuttuu useita alueella esiintyviä uhanalaisia ja Suomen vastuulajeja, esim. tukkasotka, tukkakoskelo ja vesipääsky. Myös lajien esiintyminen eri selvitysalueilla on merkitty puutteellisesti, minkä vuoksi taulukosta ei saa selvää kuvaa alueella esiintyvien merkittävien lintulajien määrästä. Taulukon mukaan alueella havaituista lintulajeista yksi on äärimmäisen uhanalainen laji, kahdeksan erittäin uhanalaista ja 15 vaarantunutta lajia. Uhanalaisista lajeista 23 hakija on arvioinut pesivän alueella. Silmälläpidettäviin lajeihin kuuluu 15 lajia. Lisäksi suuri osa alueen linnustosta kuuluu Suomen vastuulajeihin. Vastuulajit ovat tiettyjä pohjoisia lajeja, joiden säilyttämisessä Suomella katsotaan olevan kansainvälinen vastuu. Vastuu merkitsee lähinnä sitä, että lajin seuranta ja tutkimusta on tehostettava ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa – lajit eivät välttämättä ole uhanalaisia. Lainsäädännössä määriteltyä asemaa vastuulajeilla ei ole.

Linnustollisesti merkittävimmät alueet ovat Sotkavuoma ja Rautuvaaran vanhan kaivoksen vesi- ja rikastushiekka-altaat. Sotkavuoman linjalaskennassa havaittiin yhteensä 39 lintulajia. Linnuston laskennalliseksi tiheydeksi saatiin 196,9 paria/km², joka on poikkeuksellisen korkea pohjoisille alueille. Hakijan arvion mukaan IUCN:n punaisessa listassa luokiteltujen lintulajien runsauden perusteella Sotkavuoman suoalue on Kolari-

Muonio -alueen tärkein lintualue. Rautuvaaran altaat on luokiteltu maakunnallisesti merkittäväksi lintualueeksi (MAALI-hanke) etenkin lintujen kevät- ja syysaikaisena kerääntymisalueena. Hannukaisen alueella linnustollisesti merkittävin suo on märkä rimpineva Hirvasjänkkä eli Lamunjänkkä.

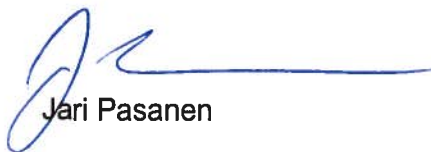
Hakemuksessa esitetyn vaikutusarvion mukaan merkittävimmät linnustoon kohdistuvat vaikutukset aiheutuvat suoraan elinympäristöjä muuttavista ja hävittävistä toimenpiteistä. Lisäksi kaivoksen toimintaan liittyvät häiriötekijät lisääntyvät. Vaikutuksista suojellisesti merkittäviin lajeihin hakija on todennut, että etenkin hankealueen soilla on merkitystä useille lajeille ja niiden tuhoutuminen tai muuttuminen vaikuttaa lajien pesintään alueella. Myös Niesan altaan muuttuminen rikastushiekka-altaaksi tuhoaa usean erittäin uhanalaisen lajin pesimäympäristön. Myönteisiä vaikutuksia on arvioitu olevan rakennettujen ja avointen maiden lajeihin niille sopivien elinympäristöjen lisääntyessä.. Erityisesti toiminnan loputtua rikastushiekka-altaista voi muodostua vesilinnuille, kahlaajille ja lokkilinnuille sopivia elinympäristöjä.

Hakemuksessa esitetyt arviot linnustovaikutuksista ovat pääosin ylimalkaisia ja osin ristiriitaisia. Esim. kpl. 10.2.1.1 s. 280 todetaan että Sotkavuoman kohdalla hankkeen toteutuminen tarkoittaa suon muuttumista nykyiselle suolajistolle elinkelvottomaksi. Heti seuraavalla sivulla puolestaan todetaan, että koska teollisuusalue ei sijaitse varsinaisesti Sotkavuoman alueella, eikä siis aiheuta suoria elinympäristön muutoksia suoalueelle, teollisuusalueen rakentamisen ja sen toiminnan aiheuttamaa vaikutusta pesimälinnustoon pidetään vähäisenä. Sivulla 282 palataan jälleen alkuperäiseen skenaarioon, että hankkeen toteutuessa esimerkiksi Sotkavuomalla pesivien suokukkojen elinympäristö muuttuisi elinkelvottomaksi.

ELY-keskus on jo YVA-selostuksessa kiinnittänyt huomiota Sotkavuoman merkitykseen linnustoalueena ja edellyttänyt, että kaivostoimintojen sijaintia koskevassa suunnittelussa asia otetaan huomioon. Hakija on todennut ympäristölupahakemuksen täydennyksessä (kohta 13, Hannukaisen YVA -lausunnon huomioiminen), että kaivospiiriä on pienennetty Sotkavuoman alueella, mutta tämän toimenpiteen vaikutuksia linnustoon ei ole selvitetty. Yhtiö toistaa ympäristölupahakemuksessa esitetyn asian, että hankkeen toteuttaminen muuttaa Sotkavuoman nykyiselle lajistolle elinkelvottomaksi.

Kaiken kaikkiaan vaikutusarvio tulisi tehdä tarkemmin ja johdonmukaisesti perustellen. Kaivoksen toiminnasta aiheutuvien häiriöiden vaikutuksia arvioitaessa voisi hyödyntää muilta kaivoksilta saatuja kokemuksia. Häiriöille herkimpien ja uhanalaisten lajien osalta vaikutuksia tulisi kuvata lajitasolla. Haitallisten linnustovaikutusten lieventämisen tai kompensoinnin tarvetta ei ole arvioitu eikä minkäänlaisia toimenpiteitä ole esitetty vaikka usean uhanalaisen lajin elinympäristö tuhoutuisi hankkeen seurauksena. Ottaen huomioon, että hankkeen vaikutukset kohdistuvat Kolari–Muonion alueen huomattavan tärkeään lintualueeseen ELY-keskuksen katsoo, että hakijan tulee esittää toimenpiteitä, joilla haitallisia vaikutuksia alueen linnustoon voidaan lieventää.

Luontoympäristöyksikön päällikkö

Jari Pasanen

Ylitarkastaja

Liisa Viitala

TIEDOKSI

Kolarin kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (Rovaniemen kaupungin ympäristövalvonta)

